

JOSEP LLADÓ I PASCUAL

Argentona, a començament del segle XX -coses de la colònia estiuenca-

Sabuda és la fama que adquirí Argentona, en la segona meitat del segle XIX, a rel de la descoberta de les propietats medicinals de les seves aigües, que li faria donar un tomb de noranta graus en els seus costums, el seu tarannà i la seva economia. La hidroteràpia, tan de moda en aquells anys, obria nous horitzons a una vila secularment agrícola convertint-la, amb el temps, en un dels principals centres d'estiueig de Catalunya.

El nom d'Argentona, que havia romàs gairebé en l'anonimat durant centúries, sortia ara als diaris estimulants la gent a venir a fer la "cura d'aigües" que posaria remei a les seves dolences. L'entorn argentoní, tan ben dotat per la natura i la seva proximitat a les capitals comarcal i nacional, atragueren ben aviat mataronins i barcelonins, majoritàriament benestants, que feien llargs sojorns a l'Establiment Prats i, els d'economia més modesta, a la fonda del poble i allotjaments particulars que no sempre reu-

nien les condicions necessàries.

L'any 1869 en Josep Ballot i Cabanyes feia arribar més a l'abast de propis i estranys l'aigua de la "font de ferro", que explotava des de 1859, canalitzant-la fins al torrent de can Pata. Uns anys més tard, l'alcalde Josep Solé obria l'hotel i arrendava la nova font, que seria coneguda per la "font d'en Pau", nom de l'home que en tenia cura, en Pau Gual i Ribes, que pel seu temperament franc i facciós i amb pinzellades de poeta, esdevingué altament popular.

Des de 1874 es començà a urbanitzar el que avui és passeig del Baró de Viver. Personatges de l'alta burgesia barcelonina i hisendats argentonins que havien fixat la seva residència a la capital catalana o a Mataró, hi anaven construint les seves torres, constituint el primer nucli d'estiuejants. Eren els "senyors", que la gent del poble esperava amb candeletes, ja que la seva estada donava bons beneficis a l'incipient comerç de la vila. Gent selecta, que només es relacionava amb els argentonins per les coses més necessàries, mante-

nint-hi un capteniment paternalista, que, de tant en tant, es traduïa en ajudes a les famílies més necessitades o a l'obra de la Parròquia. L'any 1902 fou creat el "Casino de Propietarios", amb la finalitat de donar cohesió a una vida social fins aleshores centrada a les tertúlies de l'Establiment Prats i de l'Hotel Solé o bé dispersa per les torres dels particulars.

Durant aquells anys foren molts els personatges famosos que feren estada, més o menys llarga, a la nostra vila i sens dubte els seus sojorns eren coneguts en les esferes de l'alta societat barcelonina, constituint això una mena de propaganda a favor d'Argentona i les seves aigües. Entre altres il·lustres personalitats i sense ànims d'ésser exhaustius, recordarem el general Joan Prim i Prats, heroic militar i una de les figures polítiques catalanes més importants del segle XIX, parent de Matilde Prats, propietària de l'Establiment; l'excel·lent poeta Mn. Jacint Verdaguer i Santaló, que hi féu curtes però

Gabinet Arquitectura
Agustí Págeo

Agustí Págeo i Ballesta
arquitecte

Carrer Gran, 52
08310 ARGENTONA - Barcelona
Tel. 93 797 05 13 Fax 93 797 05 13

GIL PARÉS

CORREDOR D'ASSEGURANCES - IMMOBILIÀRIA

Carrer Gran, 52
Tel. 93 797 10 13
Fax 93 756 04 99
08310 Argentona

Miquel Biada, 68
Tel. 93 757 46 22
Fax 93 757 46 30
08302 Mataró

freqüents estades, hostatjant-se a cal Guardià, casa pairal de la família Gallemí, emparentats també amb *donya* Matilde i que segurament acceptarien l'hoste a casa seva per oferir-li un ambient molt més tranquil i familiar que el que en aquells anys es respirava a

L'intel·lectual barceloní

Josep Pijoan (un dels fundadors de l'Institut d'Estudis Catalans) mantingué un escandalós afer sentimental amb la Sra. Baladia, que provocà un autèntic rebombori en el poble

l'Establiment. Un dels seus sojorns coincidí amb la diada de Corpus que inspirà el poeta el bell article "Lo Corpus d'Argenton", publicat a *La Creu del Montseny* del dia 4 de juny de 1899. També passà diversos estius a Argenton la novel·lista i pionera del feminisme a casa nostra, na Dolors Monserdà, que esdevindria, amb els anys, mare política de l'arquitecte i president de la Mancomunitat el Sr. Josep Puig i

Cadafalch que, com l'historiador Francesc Carreras Candi i el pintor Ramon Martí i Alsina, es trobaven lligats a Argenton des de molt abans que s'iniciés la febre per la hidroteràpia, per mor de les seves propietats. També, posteriorment, Argenton acollí el músic Enric Granados, que s'hostatjava a can Saborit i que, segons diuen, es féu construir una mena d'estrada al bell mig de la bassa de l'antic molí, per tal que ningú no l'importunés en les seves llargues hores de treball. Cal recordar, encara, l'inquiet intel·lectual Josep Pijoan i Soterias, autor de *Summa Artis* i amic d'Eugeni d'Ors, "Xènius", autor de *Gualba, la de mil veus* i de *La Ben Plantada*, que també —entre 1910 i 1915— estiujejava a Argenton.

D'aquest darrer personatge, tan controvertit, i de la seva obra cabdal bé caldrà fer-ne un punt i a part. Hi ha qui diu que la figura femenina de Teresa, personatge central de la novel·la en la qual

l'autor pretén identificar-hi la raça i el moviment artístic i literari denominat noucentisme, fou inspirada en una dama de carn i ossos de la nostra colònia estiuenca. Potser sí o potser no. De fet, cadascun del pobles que Xènius petjà aspira per a sí la glòria d'haver estat l'estoig, encara que temporer, d'aquella dona ideal: Caldes d'Estrac —els banys que Xènius sovintejava—, Vilassar de Mar —indiscutible escenari de la narració—, Sitges, Cadaqués, Figueres...

Josep Pla, en el seu llibre *Cinc històries del mar* i en la que porta per títol "Un viatge frustrat", posa en boca del Dr. Víctor Rahola la bella i trista història de Lídia, la peixatera de Cadaqués, filla de la darrera bruixa del poble, casada i amb dos fills, que hostatjà un estiu a casa seva a Eugeni d'Ors i al seu company Jacint Grau, en el decurs del qual s'enamorà del primer. Es veu que Ors un bon dia, potser seguint-li la beta, li digué que la Ben Plantada era ella "i el

Xarcuteries

MIGUEL i BEGOÑA

ELABORACIÓ D'EMBOTTITS

La carn més nutritiva

MATARÓ
Av. Amèrica, 54-56
Tel. 93 790 55 37
C/ Rosselló, 9
Tel. 93 798 38 27
Mercat Plaça Cuba
Parades 147-149-187-189
Tel. 93 790 72 06

PREMIÀ DE MAR
C/ Enric Granados, 63
Tel. 93 752 24 08

ARGENTONA
C/ Barcelona, 16
Tel. 93 797 20 56

**Pa català
Entrepans
Coques**

GRANIA PASTISSERIA
FORNERIA GELATERIA

Carrer Gran, 10 • Tel. 93 756 11 77 • ARGENTONA

PAPERERIA

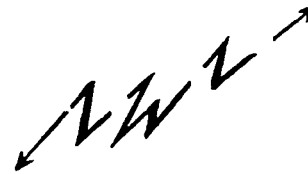
RUIZ

Doctor Samsó, 6
Tel. 93 797 16 54
ARGENTONA

Taller Julián

ELECTRICITAT I MECÀNICA DE L'AUTOMÒBIL

Concessionari Oficial **FEMSA**

- Alarmes
- Radiocassets
- Posada al punt
- Càrregues aire condicionat
- Anàlisi de gasos
- Mecànica en general

Enric Granados, 17 baix - Tel. 93 797 15 26 - ARGENTONA

drama, el drama autèntic, començà quan Lúdia s'ho cregué... I ja fou impossible de desarrelar-li l'obsessió que esdevingué una delirant mania”.

El Dr. Rahola no creu pas en la possibilitat que Lúdia servís de model en la formació de la Ben Plantada. “Era –diu– tan ben plantada com qualsevol dona plantada discretament sobre el país”. En canvi, sí que es mostra categòric quant a la intervenció femenina, real, en la formació de Teresa, quan es refereix a una senyora de Figueres, bellíssima: “Les idees de Xènius sobre l'elegància i la plantació de les senyores sobre la terra, les observacions més afinades que sobre la vida del país el llibre conté, foren pretextades per la dama de referència. Aquesta dama era absolutament ben plantada. Era d'una plantació perfecte”.

Potser –dic jo– tant com les nostres. I si dic “nostres” és perquè foren dues les dames de la colònia estiuenca argentonina que –sempre segons “vox populi”– per la seva bellesa i elegància inspiraren a Eugeni d'Ors la figura de Teresa.

La senyora M. Lluïsa Martí corroborà, en certa ocasió, la descripció que d'una d'elles m'havia fet el seu sogre, el farmacèutic Pere Pascual i Rius, molt relacionat amb l'ambient social, d'elit, d'aquells anys del primer quart

del segle XX a Argentona. Ell havia conegut personalment la Ben Plantada, que es deia Úrsula Matas –pels amics Ursulina– i que era d'una bellesa excepcional, sublim, tal com Xènius la descriu en les seves “Gloses”. No pas per desconfiança, sinó per mera curiositat, he consultat aquella mena de cens d'estiuejants que ens oferí *Lo Castell de Burriach* del dia 4 d'agost de 1911 (núm. 1 de la 2a època) en la que entre tots “los que venen cada any á buscar descans pera lo cos y salut en las fontes que tanta fama han donat á la nostra població”, s'hi troba, efectivament, la família Matas.

L'altra Ben Plantada argentonina seria Teresa Baladia; senyora casada, d'encís singular, per la que Ors sentia una gran admiració. Xènius, com ja hem dit abans, era amic íntim de l'intel·lectual barceloní Josep Pijoan (un dels fundadors de l'Institut d'Estudis Catalans, a qui Ors succeí en el càrrec de Secretari General d'aquella institució), el qual mantingué un escandalós afer sentimental amb la Sra. Baladia, que provocà la seva expatriació. La fugida dels amants provocà un autèntic rebombori en el poble; a la plaça no es parlava d'altra cosa i ja no cal dir a les tertúlies del Casino i de l'Hotel Solé i, fins i tot, als cercles culturals barcelonins, on Pijoan era prou conegut.

La coincidència del nom (Teresa) de la protagonista de la novel·la i de l'estiuejant argentonina i, més encara, l'amistat que unia Eugeni d'Ors amb la bella dama i l'il·lustre seductor, donarien peu per veure, en aquesta, la Ben Plantada de les Gloses orsianes, sinó fos que...

Sinó fos que en el pròleg de la vuitena edició del llibre, el Sr. Enric Jardí ens diu que “aquella dona ideal fou descrita per Xènius –i no revelo cap secret perquè ell ho confessà en les seves velleses– barrejant els trets fisonòmics i els tarannàs de dones

que havien provocat la seva admiració i, qui sap, el seu amor: Maria Gay, la cantant d'òpera de fama internacional que es deia realment Maria Pitxot; Mercè Nicolau, la filla del compositor, que va esdevenir actriu; i Teresa Baladia...”

No cal, doncs, que ens hi posem cap pedra al fetge ni entrem en discussions bizantines, si algú ens regateja l'argentonisme de la Ben Plantada. Com acabem de veure, era una mica de tots i potser fou en això on va raure l'èxit de l'obra.

Eugeni d'Ors segons un dibuix de Ramon Casas

Entrepans
Esmorzars
Vermuts

Obrim a les 8 del matí
Dilluns tancat

Bernat de Riudemeia, 4
Argentona

Tel. 93 756 08 47

Cansaladeria
Xarcuteria

Pilar

Plaça de Vendre, 6 - Tel. 93 797 09 06 - ARGENTONA